

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 14. října 2021

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

VIRUS HEPATITIDY B TRÁPIL UŽ PRAVĚKÉ LIDI. JEHO VÝVOJ MÁ VLIV I NA DNEŠNÍ DOBU

To, jak se viry šířily a měnily v minulosti, má spojitost i s jejich aktuálními variantami. Nejnověji to dokazuje studie, která vystopovala vývoj viru hepatitidy B z pravěku až po současnost. Naznačuje, že všechny známé nynější varianty pocházejí z linie, která trápila už první Američany. Na výzkumu je ale také vidět, jak důležitá je mezioborová spolupráce – a že i archeologie může přispět ke studiu zákeřných nemocí.

Kvůli viru hepatitidy B (HBV) zemře ve světě milion lidí každý rok. Nedávné studie archaické DNA prokázaly, že se s ním lidstvo potýká už po tisíciletí. Nicméně až nový výzkum, jehož výsledky zveřejnil časopis *Science*, popsal také vývoj tohoto viru a cesty, kterými se po světě v průběhu milénií šířil.

Vstup archeologů

Výzkumníci z celého světa v rámci studie zkoumali genomy virů od 137 pravěkých obyvatel Evropy, Asie a původních Američanů, kteří žili před 10 500 až 400 lety. I když větší část výzkumu měli na starosti jiní odborníci, vzorky pro data získali díky archeologům.

„Naším úkolem je zejména vytipovat dobře datované lokality, zajistit vzorky, určit, které jsou pro naše kolegy ty pravé a správné,“ vysvětluje Michal Ernée z Archeologického ústavu AV ČR, Praha, který se spolu s dalšími kolegy ze stejné instituce na studii podílel. „Potom musíme vyzkoumané závěry zasadit do kontextu doby a toho, co o ní víme, jestli vše odpovídá.“

Výsledky této studie zmapovaly cesty, kterými se virus v pravěku šířil, i jeho změny, přičemž oboje zrcadlí známé migrace a další demografické události. Zároveň ale odhalily nečekané vzorce i přesah do dnešní doby.

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Jaroslav Řídký
Archeologický ústav AV ČR, Praha
ridky@arup.cas.cz
+420 734 445 333

Virus hepatitidy B v Americe i pravěké Evropě

Současné varianty HBV se dělí do devíti genotypů, z nichž dva jsou typické především pro potomky původních Američanů.

” Naše data naznačují, že všechny známé genotypy HBV pocházejí z jedné linie. ”

„Naše data naznačují, že všechny známé genotypy HBV pocházejí z jedné linie, která se šířila mezi prvními Američany a jejich nejbližšími eurasijskými příbuznými zhruba v době, kdy se tyto populace rozdělily,“ říká Denise Kühnerová, vedoucí výzkumné skupiny a supervizorka studie.

Výsledky ale také vypovídají o tom, že virus se v Evropě vyskytoval už před 10 000 lety, tedy předtím, než se zde začalo šířit zemědělství (ve střední Evropě polovina 6. tis. př. n. l.).

„O mnohých lidských patogenech si myslíme, že se objevily poté, co se začal využívat a šířit zemědělský způsob života, ale HBV očividně ovlivňoval už pravěké populace lovců-sběračů,“ dodává Johannes Krause, ředitel Oddělení archeogenetiky z německého Max Planck Institutu.

Po rozšíření neolitického způsobu života se v Evropě objevily nové typy HBV, zřejmě od prvních zemědělců, a nahradily ty původní – v souladu s genetickou změnou u obyvatel Evropy. Ty pak v Eurasii převládaly po dobu téměř čtyř tisíc let, a to navzdory tomu, že se výrazně změnil genetický profil obyvatel Eurasie v souvislosti s expanzí pasteveckých populací ze stepí východní Evropy zhruba před pěti tisíci lety.

Kolapsy a „znovuzrození“ pravěké HBV

Výsledky přinesly také překvapení: ve druhé polovině druhého tisíciletí př. n. l. náhle poklesla rozmanitost variant HBV v západní Eurasii. Stalo se tak v období velkých kulturních změn zahrnujících kolaps vyspělých společností doby bronzové ve východním Středomoří. Proč k tomu došlo, bude předmětem dalšího zkoumání. Ukazuje to na důležitou změnu epidemiologické dynamiky na obrovském území.

Všechny pravěké varianty HBV, které se poté objevily v západní Eurasii, patří k novým liniím, které v tomto regionu převládají dodnes. Zdá se ale, že jedna z původních pravěkých variant přetrvala – vyvinula se ve vzácný genotyp, který se „znovuzrodil“ zřejmě během šíření viru HIV. Proč? Také tato otázka čeká na odpověď v dalším výzkumu.

Více informací: **Mgr. Michal Erné, Ph.D., DSc.**
Archeologický ústav AV ČR, Praha
e-mail: ernee@arup.cas.cz